

PRAVICA DO ORGANIZACIJE SE NE POSTOJI V LOGANU.

RUDARJI, KI SE PRIDRUŽILO ORGANIZACIJI, SO SPODENI IZ TEGA OKRAJA.

Pobojniki napadajo organizirane rudarje, svoboda govora je po-
stopana.

Washington, D. C. (Federated Press, Rosa Laddon.) — Komitaj rudarske organizacije United Mine Workers of America, sestavljen iz Ellis Searles, John Moore in Thomas Kennedyja, je izdelal poročilo in ga izročil premo-
govni komisiji Združenih držav, v katerem je povedano, kako brutalno nastopajo premo-
govni podjetniki posebno v okraju Loganu, W. Va., proti unijskim rudarjem.

Poročilo priporoča komisiji, da uvede najstrožjo preiskavo v go-
tovih pokrajinah Zapadne Vir-
ginije, ki pokaže nekatero zelo va-
žno vzroke, zakaj je industrija de-
moralizirana.

Komitaj rudarjev navaja med
drugimi tudi to:

Premogovniške kompanije ne
priznajo unijskim rudarjem, čla-
nom organizacije United Mine
Workers of America, pravice, ki
grede vsakemu državljanu. Ako
rudar postane član unije, ga tak-
oj pahnjejo iz dela. Pravica do
organizacije ne postoji v okraju
Loganu. Rudarje, ki izgube delo,
spode iz okraja. Rudar izgubi de-
lo, ako govori v prilog unije. U-
nijskim organizatorjem ni dovo-
ljeno vstopiti v okraj Logan, a-
ko premo-
govniški podjetniki iz-
vedo, da so organizatorji. Za-
stopnikom unije ni dovoljena ob-
državni shod s namenom, da
pridobijo rudarje za organizacijo.
Premogovniške kompanije vzdr-
žujejo armade oboroženih straž-
nikov v okraju Loganu, katerih na-
loga je, da poskrbe, da unija o-
stane zunaj okraja. Pooblašajo se
pa lahko vsakih sredstev pri ta-
kem delu. Pri teh stražnikih in
pobojnikih je v navadi, da napa-
dajo, pretepejo in streljajo uni-
jske rudarje in take rudarje, ki
žele pristopiti k uniji. Naloga
teh pobojnikov, oboroženih s pu-
škami, napetnicami in samokra-
si, je, da odpravljajo unijske ru-
darje iz okraja. In to odpravljajo
iz okraja je zapustilo skozi
leta krvavo sled za sabo. Pravica
do svobode govora in zborovanja
ne postoji v okraju Loganu, kjer
imajo kaj reči ti oboroženi poboj-
niki. Nobeden teh kompanijskih
stražnikov ni kaznovan zaradi
zločinov, ki jih izvrše rudarjem
in članom njih družin, ker kom-
panije gospodarijo na sodišču, iz-
volijo javne uradnike, vodijo vo-
litive itd. Deputirani šerifi v okra-
ju Loganu niso plačani iz okrajne
blagajne, ampak plačani so s de-
narjem, ki ga plačajo premo-
govniške kompanije šerifu. V letu
1920 so premo-
govniške kompanije
dale šerifu \$46,830, da je pla-
čal deputije, v letu 1921 pa \$61,517.

"Sodišča so razsodila, da so
rudarji napram kompanijam v ta-
kem razmerju, kakor hlapec na-
pram gospodarju. Na podlagi ta-
kih razsodb so jih metali iz sta-
novanj brez sodnijskega postopa-
nja.

Take so razmere ostale v okra-
ju Loganu do vseh sedanjih preis-
kavah in kljub temu, da so bile
te razmere že sto in stokrat oži-
gosane v časih. Sedanje poro-
čilo, ki ga je napravil rudarski
komitaj, je popolnoma na mestu.
Vprašanje pa je, ali se bo komi-
sija ravnala po tem poročilu. Ali
uvede preiskavo? Kakšne korake
podvzame komisija?

**Musolini obdavi delavsko
nemda.**

Rim. — (Federated Press.) —
Musolinijev režim je sklenil na-
ložiti davek na merce delavcev.
Telefonski sistem se izročil priva-
tnim podjetnikom. Socialistični in
komunistični zastopniki, ki so bi-
li izgnani, se smeje vrniti v svo-
je kraje. Komunistični listi po
vseh Italiji so suspendirani.

POMANJKANJE DELAVCEV KAKŠNIH? TAKIH, KI BI DE- LALI ZASTONJ!

Minneapolis, Minn. — (Feder.
Press.) — "V Združenih državah
ni pomanjkanja delavcev, pač pa
primanjkujejo taki delavci, ki bi
hoteli delati za beraške, stradal-
ne plače ali zastonj". Tako je re-
kel Fr. Morrison, tajnik A. F. of
L., ko je bil tu na potu v Oregon.
Dalje je dejal, da delodajalci
zdaj vodijo močno kampanjo za
spremenitev naseljeniškega zaka-
na v svrhu, da dobe v Ameriko
cenezne delavce, s katerimi upajo
doseči splošno znižanje mezd na
predvojno stopnjo.

OBRAVNAVA PROTI RU- DARJEM V HERRINU.

Državni pravdnik izsiljuje iz
prič izjave, da so obtoženci vodi-
li poboj stavkokasov.

ČIKASKI REPORTER JE GLAVNA PRIČA.

Marion, Ill. — Država posku-
ša na vse načine prikazati pet ob-
toženih rudarjev kot voditelje
"stavkarske drhali, ki je ubi-
la dvajset stavkokasov in oboro-
ženih gardistov.

Državne priče, ki so nastopile
v petek, so prisiljene izpovedale,
da so vidle tega in onega obto-
ženca, ki je vodil skupine mož-
kih z revolverji in puškami v ro-
kah zjutraj dne 22. junija t. l. in
vsaka skupina je pustila za seboj
mrlične ali ranjene. Na ukaz dr-
žavnega pravdnika je morala
vsaka priča pokazati s prstom na
tega ali onega obtoženca, da je
bil on tisti voditelj.

Priče so nerade to storile; v e-
nem slučajju je sodnik dejal, da
da se naj ne obotavlja predolgo.
Odvetnik rudarjev A. C. Lewis,
ki je izpraševal priče v imenu za-
govornišva, je pa dognal, da niti
ena priča ni videla, da bi bil ka-
teri izmed obtožencev dvignil o-
rožje in dejanski izvršil umor.
Obtoženci so pač bili tam, grozili
so stavkokazom z orožjem, toda
kdaj in od koga so bili stavkoka-
si ubiti, tega ni videla nobena
priča, kar jih je videlo desolej
na svedoškem stolu.

Zelo slaba priča za državo in
dobra za rudarje je bil farmar
Henry Graves, ki je izjavil, da ni
poznal nikogar v množici, katero
je videl, ko je vlekla stavkokaze
v bližini elektrarne pri Herrinu.
Graves je rekel, da dobro pozna
skoro vse rudarje v tem okrožju,
ampak tisti, ki so podili stavko-
kaze in jih streljali, so mu bili
tuji.

Edina priča, kateri ni bilo tre-
ba vleči besed iz ust, je bil Do-
nald M. Ewing iz Chicago, repor-
ter za Associated Press. Ewing
je bil omenjenega dne glavna dr-
žavna priča in zdi se, da denarni
mogotci, ki so financirali proces,
polagajo nanj veliko važnost.

Ewing je gostobesedno slikal
vse, kar je videl. V vseh podro-
bnostih je opisal ranjence, ki so
ležali ob cesti in v gozdu nedaleč
od herrinskega pokopališča. Re-
porter se je ponesel s čudovitim
spominom! Ranjence, katerega je
opisal, ni bil nihče drugi kakor
Hoffman in šokat rudar, ki je
stal zraven ranjenca s puško v
roki in odgnal vsakega, ki je ho-
tel dati ranjencu vode, ni bil nih-
če drugi kot obtoženelec Bert Gra-
ce. Vse obzire si je natančno za-
pomnil; vsi, vsi so mu znani.

Ko ga je Lewis vtaknil v kle-
če, se je odrezal, da on si ne da
od nikogar dovedati, da ne po-
zna človeka, katerega samo en-
krat vidi.

W. R. Goodman, farmar in biv-
ši premogar, je izžval smeh v
sodni dvorani, ko je odgovarjal
na vprašanja državnega pravdni-
ka. Na vprašanje, kje je imel ob-
toženelec Otis Clark roko, v kateri
je držal revolver, je Goodman de-
jal: "Tam, kjer jo ima še danes,
na telesu."

V soboto je bilo sodišče zapro-
to. Obravnava se nadaljuje v ponde-
ljek.

**Narodite "Prosveto" vašemu
soročniku ali prijatelju v stari
domovini.**

OBTOŽBA PROTI MA- GONU SE JE SPRE- MENILA V ZAGOVOR.

KONGRESNIK HUDDLESTON JE OBRNIL NANJ NAMERJE. NO KOPJE.

In zadel je tiste, ki so hoteli na-
deti njega.

Washington, D. C. (Fed. Press,
Paul Hanna.) — Harry Daugh-
erty, justični tajnik, je sam povzo-
čil, da so bile spregovorjene bri-
ljantne besede v obrambo civil-
ne svobode, ko je kongresnik Li-
neberger hotel prikazati pred
zbornico Ricardo Flores Magona
kot anarhista.

Govoril je kongresnik Huddle-
ston iz Alabame, ki je z osem
drugimi kongresniki vred dal
svoje ime, da se obdržava spo-
minski shod v interesu Magona.
Lineberger, ki je govoril za A-
meriško obrambno društvo, je
vstal prihodnji dan po shodu v
kongresu in je govoril dolgo ob-
tožnico proti Magonu na podlagi
podatkov, ki mu jih je dal justič-
ni department.

Huddleston mu je odgovoril:
"Zentleman iz Californije (Li-
neberger) pokazuje vso revščino
svoje zadeve, ko pripoveduje, kaj
je ta Magon vse izvršil v Mehiki.
On na drohno razklada obtožbo,
sestavljeno na podlagi govoric,
kaj je Magon storil, preden je
prišel v Združene države. Zakaj
se zentleman na omeji samo na
to, kaj je ta človek storil v tej
deželi?"

"Hotel sem pokazati, da je bil
anarhist," je segel v besedo Li-
neberger.

"Nikakor ne," je odgovoril
Huddleston, "zentleman je sku-
šal ustvariti predsodke proti Ma-
gonu, ki je zdaj mrtve in mu ne
more odgovoriti, in hotel je na-
praviti sitnosti članom kongresa,
ki so dovolili, da se porabijo njih
imena na shodu v Magonov spo-
min. To je vzrok, da je zentle-
man prišel s to izredno stvarjo."

"Skušal je očitni Magonovo
ime, prokleti mrtveca, da tako
diskreditira tiste, ki so privedli
shod in da se drugi ostrasiojo pri-
stostvovati takim shodom. Njegov
namen ni bil, da stvar pošeno
obdela. Ako je Magon izvršil ka-
znjivo dejanje, kot hoče ta zen-
tleman prikazati, zakaj ni zentle-
man prinesel članka in čital nelo-
jalni in anarhistični članek, ki bi
pričal sam zase? Zakaj se ni ravnal
po faktilih, zanešenih v zapis-
nik?"

"Meni se zdi, da oni, ki meni-
jo, da je prav, ako se vržejo v je-
čo ljudje zaradi njih mišljenja,
čitajo prvi amendent k ustavi,
preden nastopijo kot Američani
in pol. To je čas miru. Ljudi bi
ne smeli zapirati samo zaradi te-
ga, ker se ne strinjajo v vojnem
času z večino."

"Nekateri patriotje in pol so
zakrivili v vojnem času prestop-
ke. Poslušali so se prilike, da so
oplenili našo vlado in so iztlačili
profite iz ljudstva. Uvedimo pro-
ti njim postopanje in v taknimo
jih v ječo, nikar pa samo ne pre-
ganjajmo ljudi, ki menijo, da ni-
samo imeli dosti vzrokov za vstop
v vojno. Mr. predsednik, najbolj
jezni na te politične jetnike so
brantelji justičnega tajnika, ki
ni uvedel postopanja proti voj-
nim graftedjem."

Kongresnik Tineher iz Kansa-
sa je hotel izvedeti, ako Louis F.
Post ni rešil Magona eksekucije,
ker ga ni deportiral v Mehiko.
Huddleston je odgovoril in pom-
ril zbornico: "Rečem samo to, da
vaska vlada, ki deportira člove-
ka zaradi izražanje njegovega
mišljenja v deželo, v kateri nje-
govo življenje zapade, zasluži ob-
sodbo civilizacije."

"Ti ljudje," je končal Huddle-
ston, ko je govoril o 60 političnih
kaznenceh, ki so še v ječi, "niso
bili aktivni proti naši vladi, iz-
vzemši, da so kaj rekli, kar je bi-
lo proti nji. Jaz rad mislim o A-
meriki kot o deželi svobodne ve-
sti in mišljenja. Rad bi jo rešil
znamenja, da drži ljudi več let v
ječi po vojni, ker so izrekli nekaj
slabo izbranih besed, medtem ko
vojni profiterji, sleparski podjet-
niki in graftedji svobodno hodijo
okoli."

TLAČITELJI AMERIŠKIH DE- LAVCEV JOKAJO NAD KRIST- JANI NA TURSLEM.

"Žene in otroci rudarjev v šo-
torakih naselbinah Zapadne Vir-
ginije umirajo lakote in mraza,
medtem pa magnetje, ki so odgo-
vorni za razmere med temi rudar-
ji vodijo velike kampanje za po-
možno akcijo v prid kristjanov na
Bližnjem vzhodu, za cerkve in
razne druge institucije. Ljudje v
Charlestonu, W. Va., se klanjajo
tem "dobrim dušam" in liberal-
no prispevajo v njihove fondе, to-
da prošelj rudarjev in njih otrok,
ki so komaj nekaj milj oddalje-
ni od tu, pa ne slika." — West
Virginia Federationist, Charle-
ston, W. Va.

AMERIKA VRŽE NOVE MILJARDE EVROPI.

Is Parisa poročajo, da Morgan
prepreči polom s petmilijardskim
posojlom Nemčiji.

HARDING JE SKLENIL "RE- SITI" EVROPO.

Washington, D. C. — Predsed-
nik Harding in njegov kabinet
sta na delu, da rešita Evropo fi-
nančnega poloma. Na kabinetni
seji, ki se je vršila v petek, ni bi-
lo na dnevnem redu drugega ka-
kor situacija v Evropi in pred-
sednik je razpravljal s svojimi
tajniki, kako bi Združene države
preprečile splošni bankerot, kaos
in nova revolucije v Evropi.

Po seji je državni tajnik Hug-
hes konfiriral s Elihu Rootom,
ki je prišel s finančnim kraljem
Morganom v Washington. Pogo-
vor se je sukal okrog namerava-
nega posojila Nemčiji.

Ameriški poslanik v Londonu
Harvey je bil brojavno pozvan v
Washington.

Is Bele blše je prišlo uradno
poročilo, da je prišel čas, ko mo-
rajo Združene države pomagati
pri reševanju evropskih proble-
mov. Amerika se ne more izogni
ti posledicam teh problemov, sa-
to je njena dolžnost, da jim po-
sveti svojo pažnjo.

Uradni krogi ne dajejo nobenih
važnosti vestem iz Pariza, da je
"Tiger" Clemenceau odnesel iz
Washingtona Hardingovo obljub-
bo, da bo Amerika ertala zavezni-
ške dolgove.

Nemški poslanik Otto Wied-
feldt je tudi imel zadnje dni več
tajnih sestankov s Hughesom.

Paris, 16. dec. — Včeraj se je
razširila iz višjih krogov sena-
na vest, da bo Amerika interv-
nirala v sedanji odškodninski in
finančni krizi v Evropi. Predsed-
nik Harding se je baje ponudil
za razsodnika v zadevi nemške
odškodnine. Ako ententa sprejme
njegovo ponudbo, ki temelji na
gotovih pogojih, tedaj je Ameri-
ka pripravljena anulirati vojna
posojila zaveznikom ali saj od-
pustiti obresti za dolgo dobo.

Georges Clemenceau, ki se zdaj
vrača iz Amerike, prinaša Har-
dingovo ponudbo.

Pogoji, na podlagi katerih je
Harding baje pripravljen rešiti
vprašanje odškodnine in dvigniti
Evropo iz finančnega močvirja,
so sledeči:

Priizdete vlade se morajo obve-
zati, da se odpovedo imperialistič-
nim ambicijam na škodo drugih
ljudstev. Francija mora obljubi-
ti, da opusti vsak načrt za inva-
zijo Ruhr. Ententa mora poka-
zati več volje za podpis razoroži-
tvene pogodbe.

Versalska pogodba mora biti
radikalno revidirana, posebno
kar se tiče vojne odškodnine.
Vota odškodnine ne sme biti viš-
ja kot pa se premagane države v
stanju plačati.

Zmagovalci in premagane mor-
ajo balansirati svoje bižije in
postaviti svoje finance na trdno
podlago.

Posojilo, ki ga dajo ameriški
bankirji, se ne sme neposredno
niti posredno rabiti v kake mili-
tariščne svrhe. Ameriško poso-
jilo mora imeti pravice prve
vknjižbe pred odškodninskimi.

Ako se zavezniki zedinijo za
zmanjšanje svojih armad, bodo
Združene države odpustile obre-
zani (Dalje na 3. strani.)

KRZNARSKI DE- LAVCI ZMAGALI V PHILADELPHIJI.

BOJ Z BALKOVO KORPORA- CIJO V BRUNSWICKU PA ŠE NI KONČAN.

V Ottawi je bila sklenjena po-
godba s največjo tvrdko.

New York, N. Y. — Organiza-
cija krznarskih delavcev je imela
letos svoje boje s podjetniki v
raznih mestih. V nekaterih me-
stih je boj končan, v drugih se
nadaljuje.

Stavka v Philadelphiji je kon-
čala po štirih tednih s zmago za
krznarske delavce. Novo pogo-
bo s organizacijo je podpisalo o-
sem in petdeset tvrdk, ki vse pri-
padajo k podjetniški organizaci-
ji. Pogodba je podpisana za dve
leti in pri teh tvrdkah dela de-
vetdeset odstotkov krznarskih
delavcev v Philadelphiji.

Balk korporacija vposluje več
sto krznarskih delavcev. Pri nji
še ni boj končan. Tvrdka je bila
nastanjena v Newarku in se je
od tukaj preselila v New Brun-
swick, ker upa, da bo lažje vtr-
jala proti krznarskim delavcem.
New Brunswick je razglašen kot
mesto, v katerem ni organizira-
nih delavcev. Ako je korporaci-
ja mislila, da si poboljša a seli-
tvijo svoj položaj, se je zmotila.
Kljub selitvi ne more dobiti de-
lavcev. Krznarski delavci v Ot-
tawi, Can., so napravili pogodbo
s največjo krznarsko tvrdko v
mestu. Delavni čas se po pogodbi
zniža od 54 na 44 ur v tednu. Obe-
nem je priznanih tudi šest legal-
nih prasmikov.

V St. Paulu, Minn., poteče po-
godba med krznarskimi delavci in
podjetniki. Skupni odbor je iz-
delal novo pogodbo s nekaterimi
modifikacijami. Mezda se povi-
ša za one, katerim je bila zniža-
na zgodaj v tem letu.

MLADEGA KAMENCA V PON- TIAU SO OBEŠILI.

Današnje pobiljevalne šole ne
pobiljujejo.

Pontiac, Ill. — Obesili so 22-
letnega Myrah Corbridge, ki je
prebil več let v pobiljevalnici v
Pontiacu. Spoznan je bil krivim,
da je v juniju umoril paznika
Henry Jonesa, ko je hotel pobeg-
niti. Fred Corbridge, njegov brat,
je bil navzoč pri eksekuciji, ki je
bila izvršena v katoru, stoječem
na malem griču, s katerega se je
rasprostiral razgled na reko.

Corbridge je trdil do zadnje-
ga, da je nedolžen in da je bil
obsojen na smrt zaradi čina, ka-
tere ga ni izvršil. Obtožnica je nje-
mu očitala, da je hotel pobegniti
in da je z železno cevjo pobil pa-
znika na tla, ki mu je zastavil pot.
Na večala sta ga spremlja dva
duhovna raznih ver, obidvidno se
pa Corbridge ni brigal za nju,
kajti v smrt je šel hladnokrvno,
pod večali je pa recital pesem,
katero je sam spisal nekaj dni
pred eksekucijo. Obrnil se je pro-
ti svojem bratu in mu rekel:
"Pred, skrb dobro za mater, ta-
ko dolgo..." To so bile njegove
zadnje besede.

Corbridge je že kot mlad de-
ček prišel v pobiljevalno šolo v
St. Charles. Ko so ga izpustili iz
pobiljevalne šole, je malo časa
živel prostost, kajti utaknili so
ga v pobiljevalnico v Pontiacu.
Veliki dnevniki so navadno kle-
ptavi o takih prilikah in radi
načeteje grehe tistih, ki umro
na večalih. Pri Corbridgeu pa mo-
če, kakšni so bili njegovi grehi,
da je moral polovico svojega ži-
vljenja skoraj prebiti po pobil-
jevalnih šolah, preden je končal
na večalih.

ANALFABETIZEM V KALI- FORNII.

Oakland, Cal. (Fed. Press.) —
Statistika, katero je zbral vrhov-
ni sodnik Lincoln S. Church, po-
kazuje, da je v Kaliforniji 75,000
analfabetov (takih, ki ne znajo
čitati ne pisati) in od teh je 25,000
domačinov, ki so tu rojeni.

ANATOLE FRANCE O RUSIJI OB PETLETNICI NJENE RE- VOLUCIJE.

Paris. — (Federated Press.) —
Francoski pisatelj Anatole Fran-
ce je poslal moskovskemu listu
"Izvestja" brzojavko sledebo
vsebine: "Pred petimi leti se je
narodila sovjetska republika ru-
ska, toda nepremagljiva in prin-
cala je nov duh, ki je strah in gro-
za za vse tlačine in krivične vla-
de. Ako je še kdo v Evropi, ki
ljubi pravico, naj spoštljivo po-
zdravi petletnico revolucije, ki je
po mnogih stoletjih naredila prvi
poskus ljudske vlade. Porojen ob
bolečinah in nahanjen z gladom
in vojno, je sovjet zasedal seme,
ki mora pod ugodnimi razmera-
mi obroditel sad novega življenja
ne le v Rusiji, marveč po vseh
Evropi."

VPRAŠANJE OLJA "REŠENO" V LAUSANNI.

Rešil ga je lord Curzon s tem, da
je naznanil, da je turško olje last
Angležev!

MOZUL OSTANE V MEZOPO- TAMIJI.

Lausanne, Švica, 16. dec. —
Včeraj je bilo "rešeno" vpraša-
nje turškega olja v Mosulu. Pro-
ces "rešitve" je bil zelo kratek.
Kakor se poroča, je lord Curzon,
glavni delegat in vnanji minister
Velike Britanije, informiral Iz-
meta paša, da vlijalet Mosul —
kjer so bogati petrolejski vrelci
— ostane v arabski državi Irak.
Ta "arabska država" se imenuje
s drugo besedo Mesopotamija.
Lord Curzon je navedel tudi
vzrok, zakaj ostane Mosul v Me-
sopotamiji: zato, ker so prebiva-
ci Mosula po večini Arabci. Turci
so tam manjšina in po pravih
lige narodov — v katero stopi tu-
di Turčija — je večina vedno
manjšina povsod, kjer je kaj pri-
da prirodnih zakladov!

Mesopotamija je angleški man-
dat in o mandatih ni govora na
mirovnih konferencah, pač pa na
mirovni ligi narodov, katere je pod
kontrolno Anglije!

Druga vest se glasi, da so se
Angleži in Francozi sporazumeli
glede mosulskega olja.

Da so Angleži lažje pokazali
Turkom, da je Mosul arabska po-
krajin, so dobili v Lozano par
"vodilnih" Arabcev, ki so prote-
stirali proti temu, da bi Turki
anektirali njihovo petrolejsko do-
movino.

Izmet paša je ugovarjal; še je
kaj opravil s svojim protestom,
ni znano. Svoči je imel izmet dolg
intervju s Curzonom.

POZOR VSI TISTI, KI POŠI- LJATE BOŽIČNA DARILA PO POSTI.

Washington, D. C. — (Federa-
ted Press.) — Poštni department
opozarja pošiljatelje božičnih dar-
il, da naj zapisejo pravilno na-
slov in dobro zavijejo in zvežejo
zavoje, ako hočejo, da pridejo
pravočasno v roke naslovljenec.
Zavoji s pomanjkljivimi ali sla-
bo ščitljivimi adresami in ki so
slabo zaviti, gredo navadno v
"poštno bolnišnico", kjer jih po-
novno zavijejo in študirajo naslo-
ve. To pomeni, da so zadržani več
dni. Nekateri naslovi so sploh ne-
čitljivi in take pošiljatelj grede v
oddelek mrtve pošte.

SOCIALISTIČNO GIBANJE V FRANCIJI OKREVA.

New York, N. Y. — Jean Lon-
guet meni, da socialisti pri pri-
hodnjih volitvah izvolijo 116 do
120 poslancev v parlament. Zda-
je v parlamentu 68 socialistov.
Longuet meni, da socialisti na
Francoskem hitro okrevaajo od
posledice, ki jih je povzročilo po-
cepljenje. Od lani so svoja vrsta
skoraj podvojili.

VREME.

Chicago in okolice. — V tork
oblačno in ne premrzlo. Zmerni
menjajoči se vetrovi. Tempera-
tura zadnjih 24 ur: najvišja 30,
najnižja 2. Solnce izide ob 7:13,
zaide ob 4:21.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračaja.
 Marčnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in na inozemstvo \$8.00.
 Nadar na vsa, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
 2687-88 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovene National Benefit Society.
 Owned by the Slovene National Benefit Society.
 Advertising rates on agreement.
 Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

ZENSKI KONGRES V HAAGU.

Zene križem sveta so se odločile, da obdržavajo mednarodni kongres v Haagu. Na dnevnem redu je diskuzija, kako se naj rešijo ostanki civilizacije v Evropi, katere stebri pokajo na vseh krajih in koncih.

Gđ. Amy Woods je dejala pred svojim odhodom v Minneapolis: "Avstrija je šla, Nemčija gre, Francija se pa že guglje."

Ako bodo žene samo pridigale pamet evropskim imperijalističnim diplomatom in nacionalistom, bo ostalo vse pri starem. Evropa bo razpadala, dokler ne razpade in iz njenih podrtin se rodi šele nova civilizacija, boljše od sedanje. Sedanji diplomatje so predstavniki sedanjih gospodarskih razmer. Blagovna produkcija in distribucija se vršita zaradi profita. Ako francoski kapitalisti ne morejo več prodati produktov na domačem trgu, tedaj iščejo trge v drugih deželah, kjer čakajo že drugi kapitalisti, da prodajo svoje produkte. To velja za britake kapitaliste, kot za belgijske ali italijanske. Ako v Franciji ne morejo kapitalisti dobiti sirovin, da izdelajo lahko produkte tako po ceni, da lahko v ceni konkurirajo produktom iz drugih dežel, tedaj gredo v Turčijo ali v katero drugo deželo pogledat, ako morejo take sirovine dobiti pod zelo ugodnimi pogoji. Tam pa čakajo že kapitalisti drugih narodov, ki žele ravno take koncesije, kot jih zahtevajo na pr. francoski kapitalisti. Vse to ustvarja homatije, spore in končno vojne.

Nekateri menijo, da bi take spore lahko izravnavalo mednarodno sodišče. Taka zahteva je zgrešena pot, dokler postoji sedanji sistem blagovne produkcije in distribucije. Ako mednarodno sodišče prizna koncesije francoskim kapitalistom, je napravilo krivico britakim ali pa drugim kapitalistom, ki so iskali ravno take koncesije. Spor ne bo odpravljen, ampak še povečan in nazadnje se bo reševal z orožjem.

Kdor zahteva mir in ohranitev prave civilizacije in želi in da se spremembe v človeški družbi izvrše brez velikih krčev in bolečin za človeško družbo, mora pred vsem zahtevati, da se sedanja blagovna produkcija in distribucija za profit nadomestita z blagovno produkcijo in distribucijo zaradi ljudskih potreb. Zahtevati mora, da se za spremenitev gospodarstva izdela najboljši načrt, na podlagi katerega je mogoče spremeniti gospodarski sistem in ga izboljšati in nadomestiti z boljšim gospodarskim sistemom. Dokler pa se na zahteva teh sprememb in se diplomatom samo kliče, bodite za mir in sedite k mizi, je tako delo podobno pranju kože, katerega se noče pri pranju zmočiti.

Imperijalizem ni nič drugega kot sin kapitalizma. Ohraniti kapitalizem pa pomeni gojiti imperijalizem.

Nekateri mislijo, da so diplomatje jezni drug na drugega, kadar se shajajo na konferencah. Nekateri celo sodijo, da iz narodnega sovraštva nastopajo proti drugim narodom z mečem v roki kot zadnjim sredstvom. Diplomatom diktirajo njih besede gospodarski interesi njih kapitalistov in za to ne morejo biti njih zahteve drugačne kot imperijalistične.

Zene na konferenci v Haagu lahko veliko store za človeštvo. Lahko se izrečejo, da vidijo največjega kriveca za sedanje žalostne razmere v Evropi v sedanjem gospodarskem sistemu, v katerem se producira zaradi profita in ne zaradi ljudskih potreb. Na podlagi tega spoznanja lahko proglase, da je prvi pogoj za ohranitev prave civilizacije potrebna spremenitev sedanje blagovne produkcije in distribucije.

Ali bodo žene to storile?

Ako ne, bo tudi ta konferenca malo pripomogla za ureditev razmer v Evropi, ali pa ravno toliko, kot so storile konference diplomatov, ki so se vršile do zdaj.

DA, DA, OBRNIMO DOLAR SE NA DRUGO STRAN!

Ko se je nahajal Rea, predsednik pennsylvanske železnice v Chicagu, se je bridko pritožil na shodu, ki je bil sklican za bizniške interese, zaradi političnih napadov na železnice.

To je bila ena stran dolarja. Železniški predsednik ni obrnil dolarja na drugo stran in jo pokazal poslušalcem. Ampak on je lepo molčal, da so velefinančniki napravili žogo iz ameriških železnic. Zinil ni besede o tem, da se je vprav pennsylvanska železnica najbolj potrudila, da uniči strokovne organizacije železniških delavcev. Črnil ni prav nič, koliko je vode v železniškem kapitalu. Take in druge podobne reči je železniški predsednik lepo pridržal zase.

In to je razumljivo. Veliki biznis vedno kaže eno stran dolarja, ne pokaže pa druge, ker se zaveda, če pokaže obe lici, da je zanj igra izgubljena.

SLIKE IZ NASELBIN.

Čenjenim dopisnikom! Pri dopisih, ki se nanašajo na razmere v naselbinah, mora biti podpisano ime. To ni uredniška kaprica, ampak to zahtevajo pravila. Uredništvo priporoča vsem dopisnikom, da se ravna po tem navodilu ker prihrani uredništvu veliko nepotrebnega dela, sebi pa jazo.

Perdido, Ala. — Odtod nimam dosti za poročati, vse je po starem. Zdaj sejemo vrtove za zimo s repo, solato, česnjem, korenjem in drugo zelenjavo. Tudi sladki krompir smo pričeli izkopavati, ki mislim, da ga je tu v Alabami toliko, da bi lahko z njim Chicago zasul. Dobro je obrodil, ali prodati ga ni lahko. Z njim hranimo prašiče, ki se dobro redijo, a tudi oni nimajo visoke cene. Tako alabo jih plačajo, da se jih ne splača rediti. Drugače imamo blaga dovolj za dom, še vse bi bilo, le denarja ni, kakor je menda povsod.

Ljudje tožijo, da so nastopili slabi časi, pa kdo naj jim pomaga, če si sami nočejo. Delavec in farmer sta sama kriva, da je tako. Ustvaril ju je menda vrag, da nočeta sebi dobrega. Tako sem govoril sosedom farmerjem in med pogovarjanjem smo prišli na socializem in tudi na Kristusa ter farmersko delavsko stranko. Na to je rekel farmer svojemu drugemu sosedu: "Pojd, on, Joe je iz Salt Lake v Utahu, on je mormonec in ni dober." Smeh me je prijel, ko sem slišal tako modrovanje angleškega farmerja in preprosto tolačenje mojega prepričanja. Kaj pa hočem? Trdo moramo delati, jako trdo, čeravno ne s lopato. Prav vse se more, samo v nebesa se ne more.

Bolj slabo je, ali če bo prilika, bomo vseeno pripravili potrebno v bisago, da bo dovolj za v uralske gore. Oj, ti zlata svoboda!

V Prosveti sem prebral zdravniške nasvete glede zdravljenja starih ran in zastrupljenja. Tu imajo farmerji čisto svoj način zdravljenja v tem oziru. Oni kuhajo hrastovo lubje s koruznim močnikom, kar se mora kuhati skupaj eno uro in mora biti močnik mehak kakor prav redka polenta. To daje v čisto krpo in vroče, kolikor more kdo vzdržat dajo na rano. Tak obkladek menjajo po trikrat na dan toliko časa, dokler ne povzame nase zastrupljenja. Domačini tu se ležijo samo na ta način in kdor ima priliko, mu svetujem, da poizkusi to priprosto zdravilo. — Svoječasno sem že videl dva človeka, ki sta umrla radi jermenskih pasov pri hlaedah. Nikdo ni znal kaj jima je, a kakor so doznali, jima je škodoval samo pas, ki je baže škodljiv za želodec. Torej proč z jermenskimi pasovi! — Joe Stimac.

Westville, Ill. — Iz naše naselbine, Danvilla, in okolice še ni bilo pogostoma dopisov. Vzrok je, da tu živi malo Jugoslovancev. Imamo društvo "Sava", št. 316 v Danvillu, Ill., pri katerem smo na letni seji potrdili celokupni stari odbor društva. Spremembe je le toliko, da je sedaj tajništvo prevzel brat Geo Pintar. Pri društvu vladata sloga in mir, bratje so vsi enih misli.

Pri glavni seji smo tudi razpravljali, da je nekaj naših sosedov rojakov v bližnjem Catlinu, Ill., ki še niso člani naše slavne jednote. Dobro bi bilo, da se kakor za naše društvo, da bi se nam pridružili. Oni sicer spadata kakor mi k organizaciji N. H. Z., ali bi bilo dobro in lepo, da smo vsi eden kakor drugi. Zato naši bratje in sosedrugi, če smo še vsi skupaj pri enem delu, zakaj bi ne bili skupaj tudi pri društvu.

Kako se naše društvo zavzema za svoje člane, so se mogli rojaki posebno pripraviti o priliki pokopa našega pokojnega brata Mata Pintara v Westvillu, Ill. Že pri tej priliki vas je pozival brat predsednik našega društva, kolikve vrednosti bi bila za vas naša dobrobrčna Slovenska narodna podpornica jednota. Ne samo, da naša jednota daje podporo bolnikom in ponesrečenim ter je ob strani svojih članov in njihovih sorodnikov v slučaju smrti, svojim članom tudi nudi naobrazbo, napeljuje jih na pravo pot spoznanja potom svojega glasila, kar delavec tako zelo potrebujemo. Člani, ki citajo Prosveto in zasledujejo njene članke, lahko s ponosom zatrdijo, da razumejo vsakdanje življenje in vedo, kako so cilji zavednega delavstva. Verjamem, da vsak rojak, ki je cital

samo parkrat Prosveto, se bo naročil kot predplačnik za celo leto ali vsaj za pol leta in ko mu ista poteče, jo zopet obnovi, kakor smo člani našega društva storili na glavni seji.

Dne 12. t. m. smo imeli volitve uradnikov distrikta naše organizacije. Imel sem priliko se prepričati, kako veliko delavcev je še danes neukih, ki sami ne vedo, koga volijo, šele na dan volitev se tudi Amerikanci vprašujejo, kdo je boljši. Med temi je jako mnogo tudi Slovakov in Litvinov, kar pač ni čudno, saj oni nikdar ne citajo dobrega in naprednega štiva. Njim je samo delo in cerkev, kar jim pove pop, to je njih sveta naloga, od organizacije, kar je najbolj potrebno, pa čisto malo znajo.

Z delom se nimam kaj pohvaliti, še delamo vsaki dan ali zaalužek je slab, kajti vse kotičke je bos napolnil, samo da dobimo tako malo vozičkov, da bomo 1. aprila spet vsi glasovali za stavko. Delavci nismo s tem prav nič zadovoljni, da nas prihodnje spomlad zopet mislijo pogostiti na stavko, ter bomo morali zopet gledati, kako se bodo pogajali radi možne lestvice. Niti sedaj nismo dovolj plačani, da bi se mogli pošteno preživljati, kaj bo šele, če nam bodo hoteli od merde odtrgati. Kaj bo potem? Bolje je, da smo neprestano na stavki.

Ko to pišem, mi še ni znano, kako so izpadle volitve od naše unije. Glasovanje za sprejetje nove konstitucije v Illinoisu je izpadlo s ogromno večino proti. Imeli smo priliko slišati govornike v Westvillu, ki so nam pojasnili, kako velika škoda bi bila za delavce in farmerje, če bi bila sprejeta nova ustava. Glasovali smo torej proti.

Kolikor je nas bratov tu, smo bili dosedaj složni v vsakem oziru, bodisi na strokovnem, političnem ali društvenem polju. Tako javno želimo, da bi bili tudi za naprej, one brate, ki še niste člani pri naši jednoti, pa pozivam, da pridete k nam v naše kolo. Vsi bodite pri tem delu aglini.

Naša Prosveta pa, ki nam bo dala zdravega in poučnega štiva, bo podučevala v zdravem duhu tudi vas, zato pristopajte k našem društvu in podpirajmo jednotin list.

Pri tej priliki se moram spomniti našega pokojnega brata, pokojnega Mate Pintara. Vsi tisti, ki so ga obiskovali v bolnišnici, vedo, kako je pokojni Mate imel vedno pri sebi naš jednotin organ "Prosveto". Ko je nekdo pozabila njegova žena list doma, jo je poslal nazaj domov, naj mu prinese Prosveto. Ranjki se je pač zavedal, da je to list naprednih delavcev in zato je tako s veseljem in celo na smrtni postelji cital Prosveto.

Pokojuniku želimo, da mirno počiva v tej zemlji. Bil je jako dober član in mnogo je koristil društvu in jednoti. Zavedal se je, da spada k delavskemu razredu in bil naprednega mišljenja. Zavarjal je samo to, kar je videl, da mora koristiti vseobči človeški družbi. Bodi mu blag spomin! — Geo. Pintar.

LONGUET O DOLGOVIH IN ODŠKODNINI.

New York, N. Y. — Jean Longuet, francoski socialist, je rekel na svojem potu v Baltimore, da se dajo nemška odškodnina in zavezniški dolgi Ameriki izravnavati na ta način, da Amerika in Anglija odpuščata dolge. Temu je dodal, da Anglija že spoznava položaj.

"Francija bi morala pa nabitratno popustiti najmanj dve tretjini od svojih zahtev napram Nemčiji", je menil Longuet. "Zavedam se, da se od Amerike zahteva velika žrtve — ali prav nobenega izgleda ni, da Amerika dobi denar. Mi potrebujemo ves denar, da ustvarimo razmere, da Amerika lahko prodaja svoje produkte s farm s zapada in iz njenih tovarn. To se pa lahko zgodi, ako so trgi v Evropi zopet vpostavljeni. In to se ne more zgoditi, dokler ni izravnano odškodninsko vprašanje."

"Obenem ima pa Amerika pravico določiti, kako naj se izvrši tak aranžma. Amerika ima pravico zahtevati od Francije, da se ne sme denar, katerega ona ne iztirja, vporabiti za oroževanje, kar tako ni potrebno za francoski narod."

"Kar se pa tiče nove vojne, pa Clemenceau samo vleče ljudi, ki tega ne opazijo. Clemenceau je kljub svoji osebnosti in izredni energiji človek preteklosti, ki ni vi vedno bolj in bolj v preteklosti."

Leninov govor.

Poroča Ana Antonovna, korespondentka Federated Pressa. Moskva, 13. novembra. — Čeprav je bil Leninov govor pred delegati tretje internacionale deloma kabliran v Ameriko, pošiljam to poročilo po pošti, ki naj služi kot dodatek, oziroma popravek, ako je bilo kablirano poročilo pomankljivo ali namenoma zasuka-

no. Lenin je prišel na oder — neraznaten, majhen mož v sivi obleki. Hitro je stopil na govornico, ne zmeče se za delegate, ki so se dvignili s sedežev in mu naravnost divje ploskali. Predse je položil nekaj popisanih listov, ki jih je obračal par minut. Ker aplanaz le ni hotel ponehati, je vzel ruto iz žepa in si izčistil nos.

"Bil sem naznanjen — je prišel Lenin — kot glavni govornik o petletnici ruske revolucije in prospektu svetovne revolucije. Ker sem pa bil dolgo časa bolan in sem izgubil stike s važnimi dogodki v tem času, je seveda nemogoče, da bi bil glavni govornik o tem ali onem predmetu. Dotakniti se hočem le one ekonomske politike, ki je v mojih očeh najvažnejši predmet pred kongresom."

V pojasnjevanju, kako smo začeli to politiko, zakaj smo jo začeli in kako so rezultati, vam moram najprej priklicati v spomin moj članek, katerega sem napisal leta 1918. in v katerem sem rekel, da bi bilo za nas veliko boljše, če bi mogli iti skozi državni kapitalizem v državni socializem, kajti državni kapitalizem pomeni napredek nad razmerami kakršne so bile takrat v Rusiji."

Lenin je v tem članku označil pet glavnih stopinj, po katerih gre ekonomski razvoj v Rusiji: (1) primitivno kmetijstvo; (2) obrtniški ali produkcija v mali meri; (3) primitivni kapitalizem; (4) državni kapitalizem; (5) socializem. V tem članku je Lenin zaključil, da je državni kapitalizem neizogibna prihodnja stopnica in prehodna perioda med privatnim kapitalizmom in socializmom v ekonomskem razvoju Rusije.

"Ko sem spisal ta članek — je nadaljeval — nisem mislil na noben načrt umika, toda zamegljena ideja, da se je treba zavarovati z umikom, se je že takrat izražala; zlasti je bila ta ideja važna za Rusijo s zastalim gospodarstvom in tudi za napredne, dobro razvite države je večji praktična. Lahko je narediti program za prisvojitve oblasti, toda težko je program izvesti, ko imaš oblast."

Po zmagovito končani civilni vojni leta 1921. so bile mase kmetov in proletarcev v velikih mestih nezadovoljne; bile so ideološko proti nam. Vzrok je bil v tem, ker nismo pripravili oporišča ekonomski oblasti, ko smo si vzeli politično oblast, pač pa smo začeli predaleč. Mase so to čutille še predno smo se zavedli, da smo se preneglo vrgli v preobrat in da nimamo dovolj moči, da se bi obdržali.

V februarju 1921. smo zaključili, da se mora takoj uvesti nova ekonomska politika. Danes, po letu in pol, se moramo vprašati, dali smo uspeli in dosegli, kar smo nameravali. Uspeli smo."

V dokaz uspeha nove ekonomske politike je Lenin navedel ruski rubelj, ki je bil padel v fantastične globine — kvadriljon rubljev je bilo v kroženju — tedaj se leta 1921. je bil rubelj stabiliziran za tri mesece in v tekočem letu za pet mesecev.

"Pomislite dalje — je nadaljeval — da smo bili do zadnjega tedna; ko smo vzel Vladivostok, v civilni vojni in primerjajte našo rekonstrukcijsko periodo s obstoječimi razmerami v kapitalističnih državah, ki vedno stoji skupaj. Mi smo sami. Kljub temu se še niso izvele iz blata v Versaillesu."

Nezadovoljnost kmetov v letu 1921. se je pridružila še lakota, največja ekonomska nesreča, ki nas je mogla zadeti. Vse lakoti smo iztirjali brez sile čez sto milijonov pudov davka v žitu in drugih pridelkih. Kmetaki puni so prenehali; tupatam imajo še majhne preitožbe proti ustroju države, ali v splošnem so kmetске mase danes zadovoljne."

Lenin je rekel nadalje, da so se industrije zelo razvile v preteklem letu in razmere, v katerih žive delavci v Petrogradu in Moskvu, so se znatno izboljšale. Teke industrije so v najlepšem položaju, ampak na delu so vse sile za povečanje produktivnosti teh industrij. Vlada je izdala dvajset milijonov zlatih rubljev

za obnovo velikih industrij. Inozemske koncesije še ne štejejo dosti; sovjeti si morajo predvsem sami pomagati. Glavno geslo je zdaj varčevanje. Biše in državni aparat se morata znižati in zmanjšati na vseh koncih in krajih.

"Naš državni kapitalizem je drugačen od splošnega pojma te besede. Prvič je proletarska država gospodar vse zemlje, kar še ni znano v splošnem, drugi pa poseduje in kontrolira vse velike industrije, edino majhna podjetja se oddajajo v najem. Mešane kompanije delavcev in kapitalistov imajo voditi naše komercialno življenje."

Naša največja naloga je, da se učimo in izobražimo. V Rusiji moramo najprej znati štiti in pisati. Vi iz drugih dežel ste v marsičem pred nami, a tudi vi se morate še učiti. Mi nočemo, da bi ta kongres sprejel resolucije, ki bodo ikoni, pred katere bi morali ljudje poklekati in jih moliti, na da bi jih razumeli. Mi hočemo, da so vsi naši zaključki živa sila v življenju in gibanju komunistične stranke in komunistične internacionale."

Ako se bomo Rusi učili in če se komunisti z zapada nauče metod boja in organizacije ter spoznajo vse važnosti ekonomskega in političnega življenja njih dežel, kakor tudi možnosti razvoja revolucije, tedaj je prospekt svetovne revolucije zelo dober."

Clevelandska konferenca.

(Federated Press.)

Konferenca za napredno politično akcijo, ki je zborovala v Clevelandu, je končala svoje delo v dveh dneh. Sprejet je bil napredni program in sistem organizacije po državah; poskus nekatereh delegatov, da se ustanovi samostojna ali takozvana tretja stranka, se ni obnesel.

Zborovanje je bilo brez napestov duhov, izvzemši prvi dan valed vprašanja, dali se dovolj sedež zastopnikom "Stranke delavcev" (komunisti). Odbor za poverilne liste je namreč preletel te delegate, naker so se pritožili na zbornico, katere pa je zaključila, da ne prizna zastopnikov omenjene stranke. Glavni izgovor je bil, da "Workers' Party" nasprotuje politiki Konferenc in njeni predstavniki niso prišli po drugo kakor delat obstrukcijo.

R. D. Cramer, delegat delavske zbornice v Minneapolisu in Dennis Batt, delegat Detroitake delavske federacije, sta zagovarjala predstavnike "Workers' Party". Cramer je rekel, da saj v Minneapolisu dela ta stranka za enotno fronto delavstva in do danes še ni zakrivila kakoga razdora. Zagovor ni pomagal; večina je sklenila, da komunisti nimajo pravice do sedeža.

Delegatje so sklenili, da se odlej vrši zbor Konferenc vsako leto in povabijo se vse delavske in farmerske organizacije ter kooperativna društva poleg obstoječih delavskih in farmerskih političnih strank. Dalje je bil ustanovljen izvrševalni odbor za vso Ameriko, ki ima nalogo organizirati državne konference v najkrajšem času.

Cilj Konferenc je, doseči nominiranje kandidatov za predsednika in podpredsednika Združenih držav, sveznih senatorjev in kongresnikov, državnih poslancev in državnih ter krajevnih javnih uradnikov, ki se zavežejo delati za interese proizvajalcih razredov in principe prave demokracije v industrijah, kmetijstvu in vladi.

Glavne točke političnega programa so: operiranje železnice za koristi ljudstva, javna kontrola vodnih sil, nacionaliziranje premoženj, direktne volitve predsednika in podpredsednika državnih držav, protekcija civilnih svobodščin in organiziranega delavstva, nagrada (bonus) za doslužene vojake iz davka na nadprofit, vzkonitev Norris-Sinclairjeve predloge za korporacijski 6000 milijon dolarji, katere bo kupovala pridelke od farmerjev in jih prodajala direktno konzumentom, tako da odpredejo prekupčevalci, ki kupujejo od farmerjev poceni in prodajajo konzumentom po visokih cenah; dalje je točka, ki zahteva, da kongres odpravi navadno vrhovnega sodišča glede razveljavljanja zakonov valed neustavnosti, davki na velike dohodke in dedščine se morajo zvišati, enakopravnost moža in žene v industrijah, pomilostitve vseh političnih kazencev itd.

BABICA.

Obraz iz življenja na kmetih.

Spisala češki
BOŽENA NEMCOVA.

Poslovenil
FRANCE CEGNAR.

XIV.

Bilo je nekoliko dni po prvem maju, bil je četrtek; otroci niso imeli šole, in so pomagali babici na vrtu zalivati cvetlice in trto, ki je že po zidu zelenela. Šli so tudi zalivati svoja drevesca; imeli so sploh ta četrtek mnogo opravila, ker že tri dni Barbika ni pregledovala svojih lutek, in dečka nista mogla prevajati konjčev in vozičev, ter so puške in meči ležali v kotu. Tudi v golobnjaku nista bila. Zajčke je krmila Nežka. V četrtek se je moralo vse storiti, kar se je zamudilo. Ko je babica cvetlice zalila, pustila je otroke na igro, sela na rušnato klop pod plavi bezeg in začela presti, kar hipec ni mogla brez dela biti. Bila je žalostna, ni prepevala, ni opazila črne kokoši, ki je prišla skozi odprto vrzel na vrtec in začela po lehi brskati, ker jej nihče ni branil. Siva goska so je pasla pri plotu, rumena gošča so vitkala glavice v plot, rado vedno gledaje na vrtec; babica je prav rada imela goščeta, ali zdaj jih še zapazila ni. Na koliko strani so njene misli begale! Prišla je vest s Dunaja od Ivana, da ne pridejo sredi maja, da je komtesa Hortenzija hudo zbolela. Ako ji Bog zopet zdravi, da morebiti pride kneginja še na graščino, ali gotovo to še ni. Gospa Terezika je plakala, ko je prišlo pismo, plakali so tudi otroci. Tonoček je imel na dverih še samo nekoliko črt izbrisiati, in zdaj tako naglo je vsa tolažba splavala po vodi. In ta dobra, mila Hortenzija, da bi morala ona umreti, to jim ni šlo v glavo; pri nobeni molitvi niso opustili očenastih molitv za njeno zdravje. Ali otroci so se kmalu zopet potolažili; še manj je govorila vedno molčeca gospa Terezika, in kadar koli je babica k nji v izbo prišla, našla jo je objokano. Nagovarjala jo je tedaj, naj hodi prijateljice obiskavat,

da se premoti; babici je bilo vselej ljubo, kadar je Terezika kam šla, ker je predobro vedela, da se hčeri v osamelej hiši mnogokrat toži, in da biraje živela s hrupnim svetom, katerega je bila mnogo let navajena. V zakonu je bila srečna; ali zlo je bilo pri tem, da je moral Ivan največji del vsakega leta v Beču prebivati in ona v strahu in stiski ni mogla brez njega biti. In zdaj ne bi ona imela videti moža in otroci ne očeta, morebiti vse leto. "Za življenje — življenje," reče si babica. Z Ivanom nameravala je priti Ivanka, druga babičina hči, mater obiskati, z njo se razveseljati, z njo se posvetovati, ker se je imela moštiti. Zelo se je babica že veselila, in zdaj je splavala vsa nade. Skrbelo jo je pa tudi za Jakoba, ker je moral k vojaškemu naboru. Jakob je bil brhek, odkritosrčen mladenič; Zalička je bila vrla deklica; babica je imela oba zelo rada, želela je, da se vzameta in govorila: "Kjer najde slika priliko, tam je blagost; in sam Bog se veseli takega zakona!" Ali tudi tej radosti je grozila težka rana; Jakob je šel zarana z drugimi k naboru. Vse to je hodilo babici pa glavi, in zato je bila žalostna.

"Babica, le pogledite, Čopa ta brska. Počakaj, ti avša! Višši!" oglasi se Barbika, in babica povzdignila glavo, vidi kokoš letečo s vrta in na lehi izkopano jamo. — "To je pars; kakor hitro je prišla! Vzemij grablje, Barbika, in poravnaj leho. Lejte no, in tudi gosti so tukaj. Kličejo me, čas je, šle bi rade na gredi; pozabila sem se malo. Moram jim iti po srca." Izreklj to, odločila je babica vreteno in šla kmit perutnino. Barbika je ostala na vrtecu in poravnala leho. Zdaj je prišla Zalička. "Si sama tukaj?" vpraša pogledavši čres plot. — "Hodi sem, babica pride precej; šla je kmit perutnino," odgovori Barbika. — "Kje pa je mama?" — "Šla je v mesto obiskat kumo, to veš, mama joka, ker očeta morebiti letos ne bode; zato babica rada pošilja mamo, da se malo premoti. Mi vsi smo se zelo očeta veselili, in komtese tudi; pa vse nam je izpodletelo. Uboga Hortenzija!" Izreklj to, pokleknila je Barbika z enim kolonom na mejo, oprla komolec na drugo kole-

no, pokrila obraz z dlanjo in zamahnila se. Zalička je sela pod bezeg, skleni roki položila na kolena, glavo pobočila na prsi. Bila je zelo otožna, oči je imela od jake zatekle. — "To mora biti huda bolezen, ta vročnica; če ona umre, ah, moj Bog! Zalička, ti nisi imela vročnice?" vpraša po kratkem molku Barbika. — "Nikoli, vse žive dni nisem bila bolna," žalostno odgovori Zalička. Stopr zdaj jo je Barbika dobro pogledala in opazivši njeno premenjeno lice, je kvišku planila ter skočila k njej vprašaje: "Kaj ti je? So li vzeli Jakoba?" — Zalička ni odgovorila, ali hudo je zajokala. Zdaj se je vrnila babica: "Je li so že vrnili?" vpraša naglo. — "Ne še," obrne se Zalička, "ali vsa nadejo je zastoj. Lucija se je neki zarotila, če ona ne dobi Jakoba, da tudi moj ne bode. Kar ona hoče, to župan stori; on je z njo strašno prevzet, in gospod očebrnik stori mnogo županu po volji. Očebrnikova gospija ne more pozabiti, da je Jakob njenega milega osramotil; še vedno kuha žolč, in še mnogokaj je, mila babica, kar mi upanje podira." — "Ali vsaj je bil Jakobov oče v uradu, in kakor slišim, nesel je seboj par lepših zlatov; tedaj je vendar še upanje." — "Res je, to je jedino naše upanje, ker so ga poslali, da morebiti vendar pomagajo; ali zgodilo se je že večkrat, da so poslali, ali ne pomagali; rekli so s kratka, da to ne gre, in človek je moral biti zadovoljen." — "Morebiti se Jakobu to ne pripeti; in ako bi se pripetilo, mislila bi, imeli bi poskrbeti, da njegov oče zbere odkupnino, tvoj oče pa ostalo privrže, da Jakoba pošteno odkupite." — "To je res, ali nam smeta jedno "ako" mila babica. Denarji, ki jih je stari za Jakoba dal, ti so še tam, in moj oče nima več gotovine, nego je potrebuje za vsakdanje potrebe; in bodi si, da ima Jakoba tudi dosti rad in da mi napolnjen ne brani vzeti ga, vendar bi mu ljubše bilo, da mu zet kaj v hišo prinese, nego odnese. In bodi si tudi, da bi hotel denarja poiskati, Jakob je pomno naravi, neče od mene nič vzeti; ne bi dal, da ga moj oče odkupi." — "On si morebiti misli: "Nevesta bogata je rada rogata," in tega se vsak ponosen mož ogiblje, mila deklica; tu mu pa ne bi

bila pomoč v nečast. Sicer pa, čemu so besede o stvari, katere morebiti ne bode treba, in katere se, ako bi je trebalo, tudi odpravili." — Škoda, velika škoda, da se je to zgodilo s tem Italijanom; takrat sem se smejala, zdaj pa jokam," reče Zalička. "Ako tega ne bi bilo, prišel bi bil Jakob v grad, dve leti bi bil tam služil in oprostil se vojašine. To me najbolj žali, da sem tega sama kriva." — "Blažena, kakaj bi sebe dolžila; kakor bi tule ta marjetica kri-va bila, ako bi je hoteli obe imeti in prepričati se za njo? Tako bi morala tudi jas sebe dolžiti, da sem zakopala pokojnega v enako ko nadlogo; okolnosti so bile skoraj enake, kakor pri tebi. Mila hčerka, koliko ljudi um zapusti, kadar se jih polasti jeza, sumljivost, ljubezen ali kakoršna koli strast! Ako bi šlo za življenje, v tem hipu jim nič ni mari. In kaj pomagajo vse to, tudi najkrepostnejši človek ima slabosti." — (Dalje prihodnj.)

Rimska mitologija.

(Dalje.)

8. Janus.

Janus najimenitnejši bog Rimljanov in šestkrat imenovan po leg Jupitra, ni bil iz začetka nič drugega nego solnčni bog, ki povzročuje in določuje spremembe naravnega življenja, letni in časovni bog, ki privaja ljudem leto, mesce in dneve. Začetek leta je bil isto tako njemu posvečen, kakor začetek mesca in dneva; duhovniki so ga vsako jutro na pomoč klicali kot otvoritelja dneva (Pater matutinus). Pričetkom vsakega mesca, ob Kalendah, so mu darovali vino, kadilo in sadje; prvi mesec leta je bil njemu posvečen ter dobil ime od njega; na novega leta dan (Januarius Calendae) se je pramoval njegov najimenitnejši praznik. (V starejši dobi je bil prvi mesec leta marec. Ob Idah tega meseca so obhajali plebejci neki novoletni praznik na bregu reke Tibere, pri kateri priliki so se vdajali veselemu in objestnemu užiku ter drug drugemu leleli, da bi to in še mnogo drugih let preživeli v vselem zdravju, blagoslovljeni s svetnim blagom (ut annare penarique commodum liceat). Iz te čistilke so naredili posebno boginjo "Anna Perenna", koje pomen so skušili v poznajši dobi Rimljani razložiti tolažititi.) Tega dne so se oblačili v praznično obleko ter se vzdričevali vseh hudobnih besed; govorilo se je samo kaj dobrega in lepega, kar je bilo za leta ugodnega pomena, pozdravljali so se s posebnimi čestitkami ter drug drugega razveseljevali s pomenljivi darovi. Začetek vseh časov je v Janovih rokah; za tega del se je reklo, da je Janus prvi, pred Saturnom in Jupitrom, vladal v Italiji ter vsem bogovom ustanovil svetlišča.

Pojem časnega začetka in vstopa, prehoda in prehoda iz enega oddelka časa v drugega je postal pri Janu splošen in se razteval črez vsakovrstno človeško djavnost. Rimljani so namreč vsakemu začetku pripisovali veliko važnost; od dobrega ali slabega začetka odvisuje dober ali slab uspeh vsake stvari. "Vse tiči v začetku, na prvi glas te poslušni s plašnimi ušesi, le prva tica, ki se prikaže, je pomenljiva suguram," govori Janus sam pri Ovidu. Za tega del je Janus tako važen, v vse razmere privatnega in javne-

ga življenja segajo bog. Pri vsakem podjetju, pri začetku setve in žetve (Janus Consivius), pri nastopu službe itd. so ga na pomoč klicali. Pri vsaki molitvi so njegova prvega imenovali, ob velikih božjih praznikih so najprej njemu darovali, kajti on je odpiral tako so namreč mislili, molitvam duri nebeške.

Čas in kraj sta sorodna pojma, vsled tega je Janus lahko postal tudi bog krajevnega prehoda, bog duri, ki so se po njem imenovali tudi iantuse; iani se zovejo prehodi mestnega obzidja. Janus je ževal durne vhode in izhode ter jih odpiral in zapiral, v znamenje tega je nosil v rokah ljuče (Claviger, Patulcius, Clusius); nad drugimi je navadno stala njegova podoba z dvojnima obrazoma, katerih eden bil obrnjen na zunaj, drugi na znotraj (Geminus).

Početek vojske, kadar je vojska četa korakala skozi odprte duri mesta v vojsko, je bil za državo tako važni dogodek, da so se morali spominjati pri tej priliki Jana, boga začetka in odpiranja; potem se je slovesno odprlo svetlišče tega boga, sama vrata blizu kapitolinskega brega, ter ostalo odprto tako dolgo, dokler se ni vojska četa vrnila in vojska končala.

Tem božanstvom hočem še prid-jati nekatera druga, katere alcer iz začetka ali sploh niso bila rimska, ali so se pa smatrala samo za rimske bogove nizke vrste; odkar so se pa Rimljani poprijeli grških slovestov so se smatrali tudi ti za mogočne, visoko stoječe bogove, ki vredno na strani stoji prej omenjenim bogovom.

Apollo.

Tega boga so Rimljani prevzeli od Grkov, pa ne da bi ga bili pojednali s kakim domačim bogom ali zamenili na kak način njegovo bistvo. Že za časa Tarquinija Superba so baje Rimljani za svet prašali delphski orakul. Slednje se je pripetilo za časa obloge mesta Veji. Prvo svetlišče v Rimu se je Apollinu objubilo l. 432 pr. Kr. v to svrhu, da odvrne pogubno kugo od mesta. Temu svetišču se je pridružil pozneje še več drugih Apollina zdravnikov; toda zdravila moč tega boga ni zadevala samo telesa, ampak tudi dušo, on je bil zdravilni in čistilni

bog. Za časa druge punake vojne so ustanovili Apollinu vsako leto ponavljajoče se apollinarske igre pri katerih so mu darovali grškem načinu. Te igre so se pripravljale kot bogu, ki sovraštvo odbija in smago podeljuje. Avgustus, ki je tega boga posebno častil ter mu ustanovil svetlišča po Akciji, kraj, poleg katerega si pridobil samovladarstvo, in na palatinskem bregu, vpeljal Apollinu tudi akcijske igre ter obhajal praznik seakularskih igr. Dita in Proserpina tudi Apollinu in njegovi sestri Diani. V spevu, katerega je Horacij kliče za ta praznik in katerega tretji dan praznika prepevali mladeniči in device v Apollinovem svetišču na palatinskem bregu kliče za obe božanstvi v blagoslov države na pomoč. V tem spevu se tedaj amstrate ti božanstva za zavetna državna bogova.

Ime Latona (ona je bila Apollina mati) ni drugega nego polatinjska grška beseda Leto.

Grškega zdravilnega Asklepija Apollinovega sina, so Rimljani prenesli v Rim pod imenom Aesculapius l. 291 pr. Kr. za časa neke kuge ter mu posvetili svetišče na otoku reke Tibere.

(Dalje prihodnj.)

Delavski list je sila, s katero računava vaš nasprotnik.

KAŠELJ

je vendar neprijeten znak in se ga ne sme zanemarjati. Učujajte

SEVERA'S COUGH BALSAM.

kateri ojača kašelj te odvrne mnogo trpljenja. Je ravno tak dober za odrasle kakor za otroke.

Cena 25 in 50 centov.

Vprašajte po lekarnah.

SEVERA'S COLD AND GRIP TABLETS

zoper prehlad, gripo in za odpopot pri glavoboli valed prehlada

Cena 50 centov.

W. F. SEVERA CO.

CHICAGO RAPIDS, IOWA

Ivan Erazem Tatenbah.

Historičen roman iz 17. veka slovenske zgodovine.

Josip Jurčič.

(Dalje.)

"Ne tako brž. Povejte mi, kaj boste storili s pismom, ako je vam dam? Ali mi objubite, da je pošljete brez zamude deželnemu profosu Jurju Francu Vilakemu? Ali objubite, da boste vse storili, da uprostate grofa Tatenbaha s temi dokazi njegovega izdajstva, katere vam izročam jaz?"

"Obetam, dajte semkaj!" pravi Koder.

"Tatenbah je v prvi vrsti. Tega hočem potop-tati kakor črva v prah, tako, še bolj kakor je on mene in sredo mojo. Maščevanje me je prignalo k vam, naredilo iz mene izdajalec."

"In kaj je v tem pisanju?" vpraša Jakob Koder.

"To je original "lige" ali pogodbe, katero je Tatenbah sklenil s hrvaškimi zarotniki na Lokateljovem gradu v Lepkini, v kateri jim je obetal svojo pomoč pri uporni vojni proti cesarju. Pogodbo sem pisal jaz. Tatenbah misli, da ima original v rokah, a original je tu, on ima samo moj prepis pisma in po mojem peresu ponarejene podpise. Ta dokument sem spravil, da mi prinese srečo, da ob svojem času oblast dobim sanj. Zdaj mi sreče ni več treba, mrtva je zame; zato naj pri-naša maščevanje na smrt. Nate! Pošljite takoj, si-cer bi bilo prepozno. Že so njih priprave skoraj gotove. Uničen mora biti!"

Ko je Ribelj zapuščal Jakoba Kodra, kateri je imel zdaj velevažno dokazilo v rokah, in bil baš vrata zapri za sabo, tresle so se mestnemu pisarju roke od razburjenosti in veselja, da mu je nenadoma dana prilika, prikupiti se najvišjim gospo-dom.

A Ribelj se je sam obožal, da je on pisal to velevažno pogodbo. Bil je skrivlec. Mogel se je prej svoje izdaje pokesati, nego li je to pismo pri-ljo v prave roke.

To je Jakoba Kodru po bliskovito šinilo v gla-vo, in ker hvaležnosti ni nikdar poznal, ker je po svoji naravi sovražil vse ljudi, katere je mogel ovaditi in izdati, pokleše brž slugo in mu pravi:

"Teč, skliči stražo, pa tiho, in veliko plačilo dobiti od mene, če mi vlovite in zaprete tega go-spoda, ki je šel od mene."

Sluga odhaja, da bi izpolnil povelje; mestni pisar pa se vglobi v branje dragocenega dokru-menta, in kakor ne bi verjel, da-li ga ima resni-čno v rokah ali se mu samo sanja, bere zopet in zopet od početka.

Bedemnajsto poglavje.

Dne 21. marca je bil petek. Petek je po ljud-ski veri dan neure in nezgode.

Nad stolnim mestom štajerske dežele, Nem-škim Gradcem, je visel meglovit, pust dan. Po grških ulicah je bil zmrgnil aneg, dani se je čas

bliskal že pomladi. Ljudi je bilo ob desetih do-poldne malo na ulicah. Vzrok temu so bile more-biti samoljne govorice, ki so šle od ust do ust. Vo-jakov je bilo tu in tam mnogo videti, posebno dra-goncev na konjih.

Tatenbah je bil v Nemškem Gradcu. Danes predpoldnem so bili plemenitaki s dežele sklicani k nekemu posvetovanju. Med povabljenec je bil tudi on.

V svoji hiši na Lugeku se je bil baš svojemu dostojanstvu in bogastvu vredno opravil, da bi v krogu sostanovnikov svojih slajno izpolnil svoje mesto. K njemu pride stotnik Kaldi.

"Meni se zdi, da ne bode ničesar dobrega. Ni nemogoče, da smo izdani. Bil sem pred dvorcem. Tam so gospodje zbrani in tiho govorje med sabo. Meni ni dobro pri duši, in dozdaj sem še vselej prav slutil. Jaz bi vam svetoval, da se tiho uma-knete iz tega gnezda in da odidete naglo na svoja posestva."

Tatenbah se nasmehne.

"Kdo li se bode upal nam kaj storiti ali samo reči?" vpraša ponosno. "Slabo vam vojniki pri-stoja tak strah."

"Kot vojniki nimam strahu, ako vidim sov-rašnika pred seboj, kakaj pred takimi se lahko branim. Drugačen je sovražnik v temi, za hrbtom, kjer ga ne vidim. In jaz se bojim, da imate Vi takih."

"In kaj zato?"

"A, mi imamo glave tikoma blizu zanke, go-spod grof! Cesar ima še dosti ljudi, ki se mu s tem žele prikupiti, da mu izdajo neplemenitaka svo-jega," pravi Kaldi.

Tatenbah stres z glavo, kakor bi hotel z za-hip obledela lea in iz glave otresti vsako bo-jazen; prehodi dvakrat naglo sobo gori in doli in vpraša:

"Ako misliš, da bi se kdo upal položiti roka na grofa Tatenbaha, kneza Ravenštajnskega, skrivnega svetvalca cesarjevega?"

"Tu v Nemškem Gradcu ni nič nemogoče," odgovori Kaldi.

"Ne poznaš ti naših ljudi!" — odgovori grof. "Ako tudi kaj slutijo, dokazov še nimajo, ne mo-rejo imeti. In predno se bodo odločili de tega, da proti moji osebi kolikaj podvzamejo, svedel bom gotovo vsaj nekaj, koliko imamo še prijateljev. In potem je treba stoprav misliti na odmiikanje. — A zdaj je čas, da grem. Me li spremite? — Ne! Osta-nite tu, jaz grem sam. Kmalu se vidi va."

In šel je sam.

Ko pride pred cesarski dvorec, najde mnogo znancev v gručah stoječih in tiho med seboj govo-rečih ljudi. Okoli je stalo mnogo vojakov. Opazil je, da se obračajo vse oči vanj.

Pristopil je k eni gruči, kjer je stalo več nje-govih znancev: grof Bräner, grof Stubenberg, baron Jehlingen in drugi. Vpraša, kaj je novega, a nihče mu ne da pravega odgovora.

Začenja mu prihajati neizrečno temo. Ko bi bil mogel iti nazaj, bil bi to storil precej. Ali po-tem bi se bila še bolj vzbudila sumnja. Ni se dalo. Moral je dalje, naj pride kar hoče. Da hudega ne bo, to je še vedno upal. (Dalje prihodnj.)

BOŽIČ SE BLIŽA!

Kakor druga leta bodete go-tovo tudi letos poslali svojcem primerno denarne darilo za božič.

Naša banka pošilja denar v stari kraj hitro, zanesljivo in po nizki cen. Poleg tega je letos storila še posebne odred-be, da bodo božične denarne pošiljave točno dostavljene.

Prijemniki dobe denar na svoji domači pošti brez vsake-ga odbitka.

Ako pa ste namenjeni pota-vati za božič v stari kraj, ta-daj se poslužite naše banke, ako hočete biti točno postre-ženi.

Za nadaljna pojasnila se obr-nite na

SLOVENSKO BANKO

Zakrajšek & Čolark,

70 — 8th Ave., New York, N.Y.

Pošljite vaše darilo

ZA

Božič i za Novo Leto

takoj, da nezamudite.

NAJCENEJE. PIŠITE PO NAŠ CENIK.

Prodaja parobrodne listke. Dospemlja rojake iz sta-rega kraja.

NA VLOGE PLAČA 4% OBREŠTL.

OBVLA VSE BANČNE POSLE.

EMIL KISS, BANKIR,

133 SECOND AVE. NEW YORK CITY.

DENAR GOVORI!

Varčujte in pripravljajte si s tem neodvisnost za

Vašo starost.

Vložite Vaše prihranke v domač zavod, kateri Vam nudi neoporekljivo sigurnost in 4% obresti od Vaših vlog.

Vljudno ste vabljeni, da nam zaupate Vaše prihranke in pomnožite število vlagateljev, kateri imajo naložen svoj denar pri nas na

"Special Interest Account"

Uverjeni znate biti, da bodo Vaši dolarji v pravih rokah in boste glede njih sigurnosti lahko mirno spali.

FRANK SAKSER STATE BANK

GLAVNO ZASTOPSTVO JADRANSKE BANKE

82 Cortlandt Street, New York, N. Y.